

SNY V ŘÍDKÉM VZDUCHU O GÓLU PRO TIBET

Jízda na kole mezi kláštery Tibetské náhorní plošiny zplodila reprezentaci Tibetu. Chystal se přelomový zápas, když se do věci vložily Čína a krevety.

MICHAEL NYBRANDT

V roce 1997 jsem se vydal na cestu, která doslova změnila můj život. Léta jsem zbožňoval tibetskou kulturu a dramatické dějiny poznamenané čtyřmi desetiletími destrukce čínskými okupačními silami, zabíjení tisíců lidí a ničení starobylé kultury a památek. Abych pochopil, chtěl jsem Tibet navštívit a sám se s Tibetany setkat.

Bylo mi 27 let, když jsem se rozhodl prozkoumat odlehlou, okupovanou tibetskou zemi ze sedla tandemového kola. Se svým nejlepším přítelem jsem chtěl projet Tibetskou náhorní plošinu od hlavního města Lhasy do nepálského Káthmándú. Neměl jsem k tomu žádnou zkušenost s horskou cyklistikou nebo s tandemovým kolem, byli jsme jen dva

obyčejní kluci s odhodláním a mladistvou energií, kterou by někdo mohl dokonce označit za neviditelnou víru ve své vlastní schopnosti.

S pouhými několika sty kilometry tréninku na rovných, vyasfaltovaných cestách v Dánsku jsme v létě 1997 odletěli do Káthmándú. Poněvadž čínské úřady nedovolují turistům cestovat na vlastní pěst, museli jsme si koupit letenku s organizovanou skupinou, která mířila do Tibetu.

Uplatili jsme čínské celníky ve Lhase, aby nás pustili dál s tandemovým kolem. Po pár dnech jsme úspěšně zmizeli a odpojili se od skupiny a zpátky do Káthmándú mířili na našem bicyklu. Plíce pracovaly

přesčas, nohy se snažily přizpůsobit se nadmořské výšce a intenzivně bojovaly, aby překonaly hory vyšší než 5000 metrů nad mořem. Bylo velkolepé sledovat fantastickou tibetskou přírodu z první ruky, potkávat úžasné obyvatele Tibetu. Pro oba z nás to byla ta nejvíc fascinující výprava. Mám na to dobrodružství silné vzpomínky a jednou za čas si vzpomenu na některé speciální momenty z Tibetu – jak jsme se probudili ve stanu obestoupeném stádem jaků nebo to neuvěřitelné sdílení plechovky s tuňákem po dnech bez skutečného jídla. Ale nebyl to tuňák, co mi změnilo životní cestu.

Jednoho dne nás na kole stihla hrozná bouřka a hledali jsme střechu nad hlavou v zapadlém, zchátralém klášteře, o který se staralo jen několik málo mnichů. Na pár nocí nám poskytli přístřeší a s jedním z nich jsem na nádvoří hrál fotbal, čímž jsem si krátil chvíli mezi popíjením tradičního vlašného tibetského čaje se slaným jačím máslem a sledováním okolí ze střechy hlavní budovy, odkud byl neuvěřitelný výhled, ze kterého člověku padala brada.

Hraní fotbalu mě chytlo, v Kodani jsem coby teenager býval poloprofesionálem. V noci se mi pak v klášteře zdálo o tom, že jsem koučem tibetské reprezentace. Když jsem se probudil, nemohl jsem si pomoci, musel jsem se tomu bizarnímu snu smát – Tibetani hrají fotbal a já je trénuju, v zemi bez uznaného národního týmu. Spolu s kamarádem jsme pokračovali v našem dobrodružství Himálají a nakonec vyčerpaní dojeli do cíle v Káthmándú. Domů jsme si vezli mimořádné vzpomínky a ještě více odhodlání podporovat tibetskou věc.

O několik měsíců později jsem se v Dánsku zapojil do vzdělávacího programu projektového managementu nazvaného Kaospilot. Ten klade důraz na alternativní myšlení a nápady, takže když jsem se přihlásil se svým snem coby vizí pro tříleté vzdělávání, ředitel školy můj projekt podpořil se slovy: „Jestli Tibet nemá národní fotbalový tým, tak jste to možná vy, kdo mu má pomoci ho vytvořit, ne?“

Tři roky uplynuly, já jsem během studií absolvoval stáž v Dánské fotbalové asociaci a jinde se zas naučil, jak

organizovat projekty s kulturními a politickými aspekty. Pro svou závěrečnou zkoušku v Kaospilotu jsem se rozhodl vytvořit studii proveditelnosti na téma tibetský fotbal, založenou na tibetském exilu, který se nachází primárně v Indii a Nepálu. Je dobré připomenout, že to bylo v době, kdy byly internetové vyhledávače v plenkách a neexistoval facebook ani jiná sociální média. Když jsem tibetské exilové vládě odeslal do Dharamsaly v Indii prvotní nabídku faxem, odpověď jsem dostal klasickou poštou o několik měsíců později.

Jen s několika kontakty v kapse a svým snem stále nedotčeným jsem vyrazil do Nepálu, abych se pokusil o výzkumnou studii tibetské fotbalové kultury. K mému překvapení jsem objevil strhující realitu, hodně malých klubů v mnoha tibetských osídleních, malé turnaje, ale žádnou formální instituci, která by o fotbal a sport obecně pečovala.

Když jsem se během svých rozhovorů s hráči a místními předáky ptal: „Proč nemáte národní fotbalový tým?“, běžná odpověď byla: „Protože se proti

nám nikdo neodvažuje hrát.“ Po několika týdnech sledování fotbalu, mnoha rozhovorech a organizování workshopu s nevládními organizacemi jsem ve své e-mailové schránce našel zprávu: „Ahoj. Jmenuju se Karma – slyšel jsem, že se zajímáš o tibetský fotbal. Já jsem tibetský fotbalový fanoušek číslo 1. Prosím, přijď co nejdřív do Dharamsaly v Indii.“

Změnil jsem letenku, odcestoval do Dharamsaly a zaklepal na Karmovy dveře. „Léta čekám, až se objeví někdo jako ty,“ řekl mi s úsměvem od ucha k uchu, když jsem vešel do jeho kanceláře. Strávili jsme spolu několik dní povídáním o nadaných fotbalistech z tibetské komunity a přednesl jsem mu výsledky své práce. Karma byl vskutku velký fotbalový nadšenec, jako dítě hrával fotbal každý den na hrozném, špinavém hřišti v Dharamsale. „Musíme ukázat tvou prezentaci exilové vládě,“ řekl jednoho dne. O několik dní později už jsem předváděl své závěry tibetským představitelům a úředníkům: „Tibetská fotbalová kultura je živá, je schůdné sestavit tibetskou fotbalovou reprezentaci, ale je potřeba to udělat s dlouhodobou perspektivou.“ Mezi lídry nastala silná opozice

vůči tomu věnovat nějaké úsilí rozvoji na sportovním poli: „Naše mladá generace by se měla soustředit na vzdělání, ne na fotbal.“ Nebo klasické: „Žádný tým na světě by nena-stoupil proti Tibetu, protože by to pak mělo velice nepří-jemnou dohru s Čínou.“ Na to druhé jsem odpovídal, že to ve skutečnosti nemohou vědět, dokud svůj tým nebudou mít a někoho nevyzvou. Při pře-stávce na čaj ke mně přišla Jetsun Pemaová, velmi chytrá a inteligentní prezidentka Ti-betské dětské vesnice a sestra Jeho Svatosti dalajlamy a řek-la: „Pane Michaeli, díky za vaši prezentaci, opravdu nám to otevřelo oči. Víte, že jste tím, kdo toho na světě ví o tibet-ském fotbale nejvíce? Tak co kdybyste nám pomohl založit Tibetskou národní sportovní asociaci, jak navrhuje? Mů-žete spolupracovat s Karmou. A pak uvidíte, jestli bude mož-né najít někde na světě muž-stvo, které by si zahrálo mezi-národní utkání proti Tibetu, to by opravdu bylo něco!“

Čtyři roky po svém podivném snu ve zchátralém klášteře kdesi na Tibetské náhorní plo-šině mě požádali, abych uvedl v život národní fotbalový tým Tibetu.

A tak jsme s Karmou začali plánovat. Nejenže jsme museli přesvědčit zbytek světa, aby nás bral vážně, také bylo po-třeba vytvořit nové veřejné po-rozumnění pro fotbal uvnitř ti-betské komunity. Mými úkoly bylo zařizovat, skládat, pře-svědčovat, dělat PR, vybírat peníze (hodně), vybírat hráče, zasvěcovat, pochopit, přizpů-sobit se nové kultuře, ale NI-KOLI trénovat národní muž-stvo. S tím se dalo žít. Vrátil jsem se do Dánska, složil svou poslední zkoušku z tibetského fotbalu a k mému štěstí v té době zrovna navštívil Kodaň tibetský duchovní vůdce Jeho Svatost dalajlama, takže jsem měl příležitost předvést mu první vzorek národního fotba-lového dresu jeho země. Ta fotka, jak předávám tričko a fotbalový míč, se stala hitem a nastartovala mou práci.

Ale najít protivníka bylo těžké, protože FIFA nepřipouští, aby reprezentace v ní organizova-ných zemí hrály proti týmům z nečlenských zemí, takže jsme museli najít národní mužstvo, které by bylo ve stej-né situaci jako Tibet. Navíc každý tým, který by byl ochot-ný nastoupit proti Tibetu, by čelil problémům ze strany Číny. Seděl jsem na střešní terase

v Káthmándú, když mě to konečně trklo. Grónsko! Největší světový ostrov anektovaný Dánskem, ale se svou vlastní reprezentací.

„Samozřejmě, že budeme hrát,“ řekl Sepp Piontek, populární bývalý kouč dánské reprezentace, toho času u kormidla týmu Grónska. O několik dní později už se to objevilo v titulcích dánských novin: „Tibet v létě 2001 nastoupí proti Grónsku.“ To jsem ještě sotva tušil, že je to jen začátek masivní mezinárodní mediální pozornosti. Byl jsem na cestě ze svého dánského domova do Indie a Nepálu, připravoval základy nové sportovní asociace a chystal se na blížící se utkání proti Grónsku. Našel jsem pro ten zápas perfektní dějiště – v Dánsku, malý stadion na předměstí Kodaně. Se správcem hřiště jsem vyjednal pronájem: „Uděláme to za 100 eur,“ prohlásil, když neochotně odhadl, že přijde několik set diváků. Podařilo se mi také vybrat peníze na organizaci velkého turnaje v Indii pro dvanáct mužstev, ze kterých jsem chtěl vybrat první národní tým Tibetu.

Přibližně tou dobou vyvolal můj projekt politický rozruch.

Čínské velvyslanectví v Dánsku totiž mělo jasný cíl – zabránit tomu, aby se utkání konalo. Kdykoli se Tibet pokusil vztyčit svou vlajku, Čína rychle zakročila. Čínská strana oslovila politiky, naše partnery a sponzory i Dánskou fotbalovou asociaci. Zapojil se i čínský velvyslanec a zájem médií byl den ode dne větší. Já jsem se ocitl v situaci, kdy jsem v jedné ruce držel telefon, dělal rozhovor pro BBC a šířil pozitivní zprávu: „My prostě jen chceme odehrát fotbalový zápas.“ A druhou rukou jsem se snažil odrazit tlak Číny. „Nesmíte vytáhnout na stožár tibetskou vlajku.“ Nebo: „Nemůžeme k tomu zápasu vyslat žádné rozhodčí. Postihneme jakýkoli tým, proti kterému nastoupíte. Není to zápas národních týmů.“ To byla některá prohlášení Dánské asociace, která asistovala čínské straně.

Problémy se začaly hromadit také u Tibetanů, náš výběr čelil vážným problémům při snaze získat potřebné identifikační doklady a nakonec i víza k cestě do Dánska. Na druhou stranu, silné mediální pokrytí nám udělalo v Kodani bombastickou reklamu, takže lidi začali skupovat vstupenky na

utkáni po stovkách za den. Pouhý měsíc před zápasem se objevil stěžejní problém. Pro Grónsko byl naprosto zásadní vývoz krevet do Číny, představoval víc než 15 procent grónského hrubého domácího produktu. Takže jsem se probudil do dne, kdy titulky hlásaly: „Krevety zruší mezinárodní fotbalové utkání mezi Grónskem a Tibetem.“

Ozval se mi telefonicky člen výboru Fotbalové asociace Grónska: „Je mi to líto, Michaeli, ale myslím, že tohle se nezbavíme. Grónský rybolov je životně důležitý pro celou společnost a je to náš největší sponzor. Oni neohrozí vývoz krevet do Číny kvůli jednomu zápasu proti Tibetu. Musíme to utkání odvolat.“

„Musíte mi dát šanci něco s tím udělat. Co je potřeba?“ odpověděl jsem.

„Je potřeba zbavit se čínského tlaku na náš export krevet. Když tohle dokážeš, myslím, že můžeme hrát. Omlouvám se, Michaeli,“ slyšel jsem.

„Dobře, dejte mi několik dní, prosím, než to oznámíte veřejně,“ řekl jsem a zavěsil.

Hodně věcí mi běželo hlavou. Víc než rok příprav s Karmou, mí tibetští přátelé, kteří trávili týdny v tréninkovém kempu a obětovali svou práci a rodinu, aby se stali součástí prvního národního týmu Tibetu, všichni ti lidé, co už si koupili vstupenku na utkání, sponzoři, příznivci. Jak bych jim mohl říct, že se ten zápas ruší kvůli krevetám?

Rozhodl jsem se, že to neudělám. Že se nevzdám. Že oplátím úder. A že k tomu využiju jedinou zbraň, která mi zbyla – velký bluf.

Ve Zlatých stránkách jsem si našel čínskou ambasádu a vytočil číslo. „Dobrý den, jsem Michael Nybrandt, pořádám ten zápas Tibetu proti Grónsku a myslím, že bychom se měli sejít.“ Druhý den jsem klepal na dveře velvyslanectví a moje profesionální kariéra při tomhle mítinku v mnoha ohledech vrcholila.

Seděli jsme u tři metry dlouhého stolu, velvyslanec vedle tlumočnicka. Moje výchozí výhoda: oni neměli tušení, že se Grónsko chystá zápas zrušit, takže jsem začal přátelsky: „Chtěl bych velvyslanci poděkovat za jeho angažovanost.

Zvýšilo to povědomí o tomto utkání a už máme prodáno víc než pět tisíc lístků (což byla skutečně pravda). Víím, že se vám konání toho zápasu nelíbí, ale hrát se bude a mnoho dalších se připravuje (na tom už tolik pravdy nebylo).

Mou druhou výhodou bylo načasování: na podzim 2001, tedy jen o několik měsíců později, měl Mezinárodní olympijský výbor vybrat hostitele Her 2008. Kandidáty byly Toronto, Paříž, Istanbul, Ósaka a Peking, který byl favoritem, ale velké množství politiků a nevládních organizací kritizovalo pekingskou kandidaturu, protože byli znepokojeni stavem lidských práv v Číně.

„Pane velvyslanče, oslovily mě CNN a BBC, obě společnosti oznámily, že dorazí do Kodaně, aby se mnou udělaly interview. Říkali, že tohle nezvratně dokazuje, proč by Čína neměla získat pořadatelství olympijských her – že mícháte sport a politiku.“

Začal se potit, to jsem viděl i na ty tři metry, které nás dělily, a najednou bez problémů mluvil přímo ke mně anglicky: „Žádný Číňan nikdy nepřizná porážku.“

„Já jsem rozumný člověk, pane velvyslanče, a pokud uklidníte grónské lovce krevet a přestanete se i jinak míchat do našeho utkání, slibuju, že ty rozhovory odřeknu a taky že v den zápasu nevztyčím tibetskou vlajku.“ On potom vstal a odešel z místnosti. Odpověděl mi tlumočník: „Oceňujeme, že jste sem přišel. Milujeme grónské krevety, nemusíte mít obavy. A olympijské hry jsou pro nás velmi prestižní, minule jsme prohráli se Sydney jen o dva hlasy, to se nesmí opakovat. Už vás dál nebudeme obtěžovat.“ Cestou ven jsem na stůl upustil čtyři vstupenky na zápas.

Když jsem vycházel z ambasády, u brány na mě čekala Dánská národní televize: „Je pravda, že Grónsko zápas ruší kvůli tlaku na vývozce krevet?“

„Můžu říct, že žádný tlak z čínské strany na Grónsko neexistuje a jak to chápu já, tak Grónsko to utkání za několik týdnů odehraje. Můžete se zeptat čínského velvyslance.“

Další den mi zase volal můj přítel z Grónska: „Zrovna jsme měli schůzi výboru a poměrem 3:2 jsme odhlasovali, že k zápasu nastoupíme. Nevím, jak jsi tohle dokázal, Michaeli.“

O několik týdnů později jsem stál na letišti a čekal na přilet tibetské reprezentace z Indie. Na cestu se vydalo jen dvanáct hráčů, zbytek nedostal včas své dokumenty nebo víza. Když jsem čekal v příletové hale, zazvonil mi telefon.

„Ahoj, Michaeli. Bojím se, že mám špatné zprávy. Polovina grónského týmu uvízla doma na letišti, stávkuje se tady.“

Dovětek

Krásného letního dne v červnu 2001 odehrál Tibet na malém stadionu zaplněném víc než pěti tisíci diváky svůj první mezinárodní zápas proti Grónsku. Národní hymna, základní sestava, národní dres. Obrovská hrdost hráčů a realizačního týmu. Výkop, pozvuzování, smích, úsměvy, praporek, pas od levého beka, u míče střelec Lobsang Norbu, kop, první gól Tibetu. Mimotělní extatická oslava. Boj za miliony Tibetanů trpících čínským útlakem.

Grónsko vyhrálo 4:1, ale tibetští hráči slavili, jako kdyby vyhráli mistrovství světa.

Autor textu věnoval svůj honorář Tibetské národní sportovní asociaci. Tibetský tým můžete podpořit nákupem dresu tibetské reprezentace na www.co-pafootball.com.

Tibetský tým odehrál od roku 2001 mnoho dalších zápasů. V roce 2018 se zúčastnil turnaje CONIFA pro reprezentace národů a skupin neuznaných ze strany FIFA. Díky jediné (kontumační) výhře proti ostrovu Man skončili Tibetané na dvanáctém ze šestnácti míst.

Michael Nybrandt žije v Kodani. Pracoval jako mezinárodní koordinátor Tibetské národní sportovní asociace od roku 2000. V roce 2016 vydal o své misi u týmu Tibetu komiksový román *Dreams in Thin Air* (Sny v řídkém vzduchu). S jeho svolením část anglické verze komiksu publikujeme na konci magazínu od strany 193.